

Саї І. В.,

викладач кафедри іноземних мов
Національного університету «Львівська політехніка»

ДАВНЬОГРЕЦЬКІ ТА ЛАТИНСЬКІ ПРЕФІКСИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ЮРИДИЧНІЙ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Анотація. У статті подано аналіз префіксів давньогрецького та латинського походження у сучасній англійській мові на основі юридичної та криміналістичної термінології, досліджено найпродуктивніші із них, проведено їхню семантичну класифікацію.

Ключові слова: префікс, словотворчий процес, семантика, сучасна термінологія, юридична термінологія, криміналістична термінологія, класичні мови.

Постановка проблеми. Однією із характерних ознак англійської мови загалом, та сучасної англійської термінології зокрема, є широке використання різноманітних типів давньогрецьких та латинських запозичень. Як відомо, вони бувають кількох типів, а саме: слова, які були запозичені повністю (так званий процес транслітерації, який нерідко зустрічається у вигляді навіть цілих сталих фраз: *dictum, exemplar, praxis, post-mortem, bona fide, de facto, ex post facto, in loco parentis*); терміни, які були утворені шляхом поєднання двох або більше запозичених елементів (словотворчих морфем: *theology, synchronize, egomania, graphology, monarchy, somatotyping*); терміни утворені шляхом поєднання однієї запозиченої морфеми із однією чи кількома морфемами рідної мови (*legislation, triangulation, paternity, masculinity, theoretical*). Оскільки даний поділ надає нам надзвичайно велике розмаїття словотворчих моделей та їх варіацій, з метою їх ефективного вивчення, вважаємо за доцільне розглядати кожну із цих категорій та їх підвидів в окремій праці.

Мета дослідження – висвітлення використання греко-латинських префіксів та їхнє застосування у процесі творення юридичної та криміналістичної термінології.

Виклад основного матеріалу. У ході нашого аналізу було виокремлено велику кількість словотворчих префіксів як латинського, так і давньогрецького походження, найуживаніші з яких для зручності було поділено на семантичні групи відповідно до їх значення. У такий спосіб нами було сформовано 7 наступних груп:

- префікси на позначення відсутності та розладу;
- префікси на позначення часу;
- префікси на позначення місця (розміщення) та поширення;
- префікси на позначення міри та ступеню;
- префікси на позначення кількості;
- префікси на позначення величини;
- префікси на позначення способу дії.

Пропонуємо розглянути дані групи більш детально.

Префікси на позначення відсутності та розладу. Цю групу представляють латинський префікс *a-* та його грецький відповідник *an-* (*ἀν-*), які використовуються для вираження відсутності та часто служать потужним засобом для створення антонімічних понять: *amoral* (anton. *moral*), *atypical* (anton. *typical*), *anarchy, anomie, anomy*.

Сюди ж відносимо і латинський префікс *de-*, який може означати, як відсутність, так і ліквідацію, порушення чи розлад (*decriminalization, deportation, defamation, decarceratio, deligalisation, delinquency, deformation, dehydration, depenalization*), а також префікс *dis-*, який позначає позбавлення, усунення, заперечення, відокремлення (*disparity, discrimination, displacement, disability, discharge, dismissal, dispossess*).

Префікси на позначення часу. Сюди віднесемо латинський префікс *ante-* (зі значенням «перед», «раніше»: *antenuptial, antedate, antecedent (factors)*), синонімічний йому за значенням префікс *pre-* (*precedent, pre-trial, pre-emption, preamble, preliminary*), а також антонімічний їм за значенням префікс *post-* («після», «по завершенню»: *post-colonial (criminology), postmodern (feminism), post-structuralism, postnuptial (agreement), posthumous (child), post-conviction*). Вважаємо за доцільне віднести до цієї групи і давньогрецький префікс *neo-* (*νέο-*) («новий», «сучасний»), адже його значення теж пов'язане із часовими рамками: *neo-classicism, neo-colonialism, neo-conservative (criminology), neo-liberalism, neo-Marxism* [9, с. 327].

Префікси на позначення місця (розміщення) та поширення. Сюди належать латинські префікси *ambi-* («навколо», «поблизу», «з обох сторін»: *ambiguity, ambiguous*), *inter-* («між»: *intervention, interlocutory, interrogation, interactionism, Interpol*), *intra-* («в межах», «всередині»: *intradermalis, intracapsular, intracardiac, intracranial, intraocular, intranational*), *intro-* («у», «в», «всередину», «всередині»: *introversion, introduction (fee)*), *sub-* («під»: *subpoena, subordination, subcontractor, subculture, subjectivity, substitution, subdivision*), *trans-* (*tran-*) («через», «за чимось», «з іншого боку»: *transaction, transcript, transfer, transportation, transcarceration, transnational, transpraxis*) та давньогрецькі префікси *epi-* (*ἐπ-*) («на», «над»: *epiblast, epicardium, epicrisis, epidermis, epigastrium*), *ecto-* (*ἐκτο-*) («зовні», «зовнішній»: *ectomorph, ectopia*), *exo-* (*ἐξο-*) («зовнішній», «зовні», «над»: *exotoxin, exoparasite, exostosis*).

До цієї ж групи відносимо й латинський префікс *extra-* («з», «із», «поза»), який на противагу до загальноужиткової мови, де він позначає найвищу якість кого-небудь або чого-небудь, використовується «на означення перебування поза межами того, що названо твірною основою» [5, с. 119]: *extrajudicial, extradition, extradite, extraditable, extraterritorial (law enforcement), extra-official*.

Подвійне значення, базоване на залежності від сфери застосування, властиве й схожому до нього латинському префіксу *ex-* («з», «із», «поза межами»: *exonerate, extortion, extritorial*), який у повсякденній мові здебільшого наділений значенням «колишній» (*ex-wife, ex-boyfriend*).

Префікси на позначення міри та ступеня. До таких належать латинські префікси *super-* та *supra-* («над», «по-

над», «надмірно»: *superseding, superannuate, supervise, supranational*), латинський префікс *ultra-* («надзвичайно», «надмірно», «гранично»: *ultrasonography, ultrasound*), а також давньогрецькі префікси *hyper-* («понад», «надмірно»: *hyperaemia, hyperglycaemia, hyperkeratosis, hypertension*) та протилежний йому за значенням *hypo-* («під», «нижче», «гіршої якості»: *hypotomia, hypodermic, hypoplasia, hypothec, hypothecate*).

Префікси на позначення кількості. Сюди відносимо латинські префікси *multi-* (*multus-*) («багато», «численний»: *multifarious, multipartite, multiplicity, multivariate (analysis), multi-agency (crime prevention)*), *nul-* (*null-*) («жоден», «ні-який»: *nullify, nullification*), *omni-* («усі», «всі», «увесь», «всякий», «всюди»: *omnicompetent*), *duo-* (*du-*) («два», «подвійний»: *duplicate, duodenitis, duodenum*), *tri-* («три», «потрійний»: *tripartite, triceps, triangulation, triarchy, trigeminal*), *quadri-* (*quadr-*) («чотири»: *quadriceps, quadriplegia*) а також наступні префікси давньогрецького походження: *mono-* (*μονο-*) («один», «єдиний»: *monogamy, monopoly, monocracy, mononucleosis*), *poly-* (*πολύ-*) («багато», «багаточисельний», «більш, ніж один»: *polygamy, polygyny, polyuria*), *pan-* (*παν-*) («всі», «увесь»: *pantisocracy, pandemic*), *tetra-* (*tetr-*) («чотири»: *tetraplegia*).

Префікси на позначення величини. Ця група представлена давньогрецькими префіксами *micro-* (*μικρο-*) («малий», «невеликий»: *microcephaly, microvillus, micrurgy*), *macro-* (*μακρο-*) («великий», «великомасштабний»: *macrocephaly, macroglobulin*), *mega-* (*μεγα-*) («великий, чудовий», «важливий», «впливовий»: *megadose, megacephaly*) та *megalo-* (*μεγαλο-*) («великий», «величний», «надзвичайно великого розміру», «аномально великий») та його варіацією *megal-* (*μεγαλ-*), яка вживається перед голосними звуками (*megalocardia, megaloccephaly, megaloblast*).

Слід зазначити і те, що префікс *mega-* (*μεγα-*), використовуючись у інших сферах, зокрема у сфері інженерії та комп'ютерної термінології, може мати й інші значення, такі як 10 у 6 степені та 2 у 20 степені (1 048 576), тому при аналізі термінів такого типу, він був би віднесений до групи префіксів на позначення кількості (*megawatt, megabyte, megahertz*).

Префікси на позначення способу дії. Сюди віднесемо англійський префікс *co-* («разом», «спільно», «взаємно»), який за своєю природою є скороченою формою латинського префікса *com-*: *co-conspirator, co-defendant, co-habitation, co-insurance, co-owner, co-author*, антонімічні префікси латинського походження *bene-* («добре»: *benefactor, beneficial (owner)*) та *mal-* (*male-*) («поганий», «зловмисний», «погано»: *malfeasance, malfeasant, malfunction, malinvestment, malpractice*), а також давньогрецькі префікси *auto-* (*αὐτο-*) («сам», «самотійно»: *autopsy, automatic (stay), autocracy, autograph*), *anti-* (*ἀντι-*) («проти», «на противагу»: *anti-racism, anti-semitism, antitrust (law), antilapse (stature), antidumping (law)*) та *syn-* (*συν-*) («разом», «разом із», «спільно»: *syndicate, synarchy, syndrome, syngamy*).

Виявлено і кілька поодиноких префіксів латинського походження, які незважаючи на те, що використовуються доволі часто, не є достатніми для створення окремої семантичної групи. Прикладом такого випадку може слугувати префікс *re-*, який в залежності від контексту може позначати або повторну чи

систематичну дію (*reargument, rehearing*) чи дію пов'язану відновленням чи поверненням до переднього стану (*rehabilitation, reparation, recall, revoke, rebutter, reentry*).

Висновки. Проаналізувавши вищеподані групи, ми виявили, що найбільшими за своєю чисельністю утворених термінів та найбільш різноманітними з точки зору семантичного наповнення є групи, що містять префікси на позначення місця (розміщення) та поширення, а також групи префіксів на позначення кількості та префікси на позначення способу дії, що можна спробувати пояснити, як ширшим діапазоном першоджерел для їхнього утворення, так і тим фактом, що саме ці групи дають можливість охарактеризувати певне явище чи об'єкт більш точно, що є надзвичайно важливим для таких сфер, як юриспруденція та криміналістика. Окрім того, чітко видно тенденцію, що найбільш розмаїтими за своїми формами та значенням є префікси, що використовуються для утворення термінів із сфери кримінології, що у свою чергу є доволі логічним, адже кримінологія надзвичайно тісно пов'язана із медициною, а медична термінологія практично повністю побудована на запозиченнях із вищезгаданих класичних мов.

Також, вважаємо за доцільне зазначити, що зважаючи на швидкий темп розвитку сучасної англійської мови та сучасної англійської термінології зокрема, логічно припустити, що кількість термінів, утворених за допомогою давньогрецьких та латинських термінів й надалі зростатиме, що, ймовірно, призведе до більш широкого семантичного розмаїття та нових варіацій, пов'язаних їх застосуванням та трактуванням.

Література:

1. Вейсман А.Д. Греческо- русский словарь (препринт V-го издания 1899 г.). – М. : 1991. – 1371 с.
2. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь. Около 50 000 слов. Изд. 2-е, переработ. и доп. – М. : «Русский язык», 1976. – 1096 с.
3. Лещук Т., Семенюк М., Сопронюк І. *Lingua Latina universis*. – Вид-во Національного університету «Львівська політехніка» та в-во «Добра книжка». – Львів, 2007. – 508 с.
4. Соболевский С. И. Древнегреческий язык: [учебник для высших учебных заведений]. – Санкт-Петербург: «Летний Сад», 2000. – 661 с.
5. Содомора П. Греко-латинські префікси та їх відображення в українській філософській та медичній термінології / П. Содомора, В. Мартин // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2011. – № 709. – С. 116-120.
6. Garner A. Bryan. *Black's Law Dictionary*, 8th. – Thomson West, 2004. – 1810 p.
7. Glare, P.G.W. *Oxford Latin Dictionary*. / P.G.W. Glare. – Oxford. Clarendon Press, 1968. – 2126 p.
8. Krois-Lindner A., Firth M. *Introduction to International Legal English*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2008. – 160 p.
9. McLaughlin Eu., Muncie J. *The Sage Dictionary of Criminology*. Sage Publications Ltd, 2001. – 504 p.
10. *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners*. International student edition. – Macmillan Publishers Limited, 2002. – 1692 p.
11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.infoplease.com/ipa/A0907036.html>
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.yourdictionary.com/>
13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oocities.org/warnerlessonplans/grammar/prefix.htm>
14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yourdictionary.com/distress#law>

Сай И. В. Древнегреческие и латинские префиксы в современной английской юридической и криминалистической терминологии

Аннотация. В статье представлен анализ префиксов древнегреческого и латинского происхождения на основании юридической и криминалистической терминологий, исследовано наиболее распространенные из них, произведено их семантическую классификацию.

Ключевые слова: префикс, словообразовательный процесс, семантика, современная терминология, юридическая терминология, криминалистическая терминология, классические языки.

Say I. Ancient Greek and Latin prefixes in modern terminology of Law and Criminology

Summary. The article is dedicated to the analysis of prefixes with ancient Greek and Latin origin based on law and criminological terminology. It focuses on the most wide-spread of them and their semantic classification.

Key words: Prefix word-forming process, semantics, modern terminology, law terminology, criminological terminology, classical languages.